

TARBIYADA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARNING USTUNLIGI QOIDASI.

Yusupova Gulchexra, Jumanova Dilbar

Respublika musiqa va san'at kolleji

O'zbek xalqining madaniy merosini o'rganishda va rivojlantirishda milliy o'ziga xosligi, ma'naviy xususiyatlari hisobga olinib, xalq pedagogika an'alariga suyanan holda ish ko'rilishi maqsadga muvofiq. Xalq pedagogikasining bola tarbiyasidagi boy tajribalari hayotga to'la tadbir etilmaganligi, buyuk allomalarning pedagogik qarashlari, Sharqona urf-odatlar, boy an'analari hayotga joriy etilmaganligi tarbiya borasida talay qusurlarning yuzaga kelishiga sabab bo'lgan. Xalqimizning ko'p asrli qadriyatlarini, ulkan va boy madaniy merosini chuqur bilmasdan, milliy o'zlikni anglash, milliy g'urur tuyg'usini qaror toptirish mumkin emas.

O'zbek xalqi ko'p asrlik tarixiy taraqqiyotida katta madaniyatni yaratdi. U yaratgan boyliklar yoshlar tarbiyasida muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Ismoil-al Buxoriy, al-Xorazmiy, Beruniy, Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Yusuf Xos Hojib, Ahmad Yugnakiy, Sa'diy Sheroziy, Ahmad Yassaviy, Nizomiy Ganjaviy, Fariddin Attor, Abdurahmon Jomiy, Alisher Navoiy va boshqa buyuk mutafakkirlarning asarlari orqali o'quvchilar go'zal axloq, baxt, insof, poklik, iffat, sabr-matnat, mehr-shafkat, sihat-salomatlik, ota-onani hurmat qilish qoidalari haqida keng tasavvurga ega bo'ladilar. Insoniylik o'z tarkibiga insonning eng yaxshi axloqiy xususiyatlarini, ya'ni odamlar o'rtasida o'zaro yaxshi munosabatda bo'lish, do'stlik, ota-onaga sadoqatlik, mehnatsevarlik, diyonatlilik kabi fazilatlarni qamrab oladi. Ota-bobolarimiz bolalarda yoshlikdan ana shu go'zal fazilatlarni qaror toptirishga ahamiyat berganlar.

Tarbiyada izchillik, tizimlilik - tarbiyaviy ta'sirlarining uyg'unligi va uzluksizligi qoidasi tarbiyaga yaxlit tizimli yondashish tarbiyaning pedagogik harakatning pirovard natijasiga yo'naltirilganlik darajasini belgilab beradi. Bunda pedagogik maqsad va vazifalar, uning mazmuni tarbiyaviy jarayonning barcha qatnashchilari tomonidan tan olinishi shart.

Tarbiya ishida izchillik juda muhimdir. Tarbiyachi avvaliga bolalardan biror narsani talab qilib, so'ngra o'zining bu talabini unutib qo'ysa yoki o'zi bu talabga xilof ish tutsa, bu hol tarbiyaga juda yomon ta'sir qiladi. O'qituvchi subutli; o'z lavozimiga sobit bo'lmog'i kerak. Masalan: "Ertaga kundaliklaringizni tekshiraman", "Oyoq kiyimlaringizni moylaganligini ko'raman" deb va'da berdingizmi, ijrosini unutmang. Pedagog biror tarbiyaviy tadbir uyushtirishni bolalarga va'da qilib sal orada va'dasini esidan chiqarib qo'ysa o'quvchilar bunday o'qituvchiga ishonmay qo'yadilar. Har

bir pedagogning ishi bilan so`zi bir bo`lishi lozim. Bolalarga birdaniga juda ko`p talab va qoidalarni taqdim qilish mumkin emas. Bolalarga tarbiya va ta'lim berishda uzluksiz va tizimlilikka rioya qilish kerak.

O`qituvchilar orasida ham talabalarning bir xilliligi hamisha ta'minlanavermaydi. Tarbiya uzoq muddatli, murakkab jarayon bo`lib, unda ota-onasi, o`qituvchi jamoatchilik va boshqalar qatnashadilar. Shu sababli ularning ishida izchillik va davomiylik bo`lishiga rioya etish, o`qituvchilarning tarbiyalanganlik darajasini, tarbiya usullari va shakllarini o`z vaqtida aniqlab olish juda muhimdir. Bu qoida tarbiya ishida tarbiyani amalga oshiradigan barcha bo`g`inlarning (oila va maktab, o`qituvchilar va yoshlar tashkilotlari, maktabdan tashqari tarbiya muassasalari va ishlab chiqarish jamoalarining, keng jamoatchilikning) hamjihat va bamaslahat ish ko`rishini ko`zda tutadi. Chunki tarbiyaviy ta'sirdagi tizimlilik faqat yoshlarni emas, balki aholining barcha katlamlarini kamrab olishi kerak.

FOYDALANILGAN ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. G`oziev E. *Umumiy psixologiya*. Toshkent, 2002.
2. G`oziev E. *Psixologiya*. Toshkent, «O`qituvchi», 2003.
3. G`oziev E. *Psixologiya o`qitish metodikasi*. Toshkent, O`zMU, 2002.